

Előfizetési feltételek:

Szétküldéssel
 helyben vagy vidékre postán:
 Egy hóra 40 kr.
 Negyedévre 1 frt — kr.
 Félévre 2 frt — kr.
 Egész évre 4 frt — kr.

Kiadó-hivatal:

Kossuth Lajos-utca. (Biharmegyei
 takarékpénztári épület), hova a hiteles
 példák és az előfizetés-díjak küldendők.
 Egyes szám ára 7 kr.

HÉTFŐI

ÉRTESEITŐ

TARSADALMI HETILAP.

Hirdetések díja:

6 hasábos példányért egyszer . . . 6 kr.
 Háromszor és többször 4 kr.
 Nyíltár 4 hasábos példányért . . . 20 kr.
 Bélyegdíj minden hirdetés és
 nyíltárért 30 kr.
 Reklamok soronkint 1 frt.

Szerkesztési iroda:

Kossuth Lajos-utca (Biharmegyei
 takarékpénztári épület).
 Kéziratok vissza nem küldetnek.

Háboru előtt.

Athen, február 15. (A „Hétfői Ertesítő” eredeti távirata.) A helyzet mind zavartabb válik. A görögországi események egyenesen a háboru folytatására vannak irányítva és így nem is lehet remény, hogy békével el volna intézhető egyelőre.

Legújabb távirati értesüléseink Görögországból a következők:

A helyzet rendkívül súlyos, a miniszterválság elkerülhetlen. Szemben a nép harcias hangulatával a nagy hatalmak pressziójával a kabinet knos zavarban van. Megbízható forrás szerint a kabinet ismételtén kérte a királyt lemondás elfogadására, mert a vezetést jelenleg fiatalabb erőkre kell bízni. A király vonakodott elfogadni Ezek után Deliaust nem akarja magára vállalni sem az ország, sem az Európa előtti esetleges konfliktusokért felelősséget. Szerinte Görögország ezen események után anyagiilag és erkölcsileg tönkrement.

A király néhány ellenzékít hivatott magához kikkel rekonstruálni akarta a kabinetet, de ezek ellenzékít akarták a kabinet élére.

Athén, febr. 14. (A „H. É.” ered. táv.) A hadügyminiszter a 2-ik és 7-ik ezredet Larissába rendelte b 4-ik és 5-ik ezred Cardissából és Arginiumból a határra mert. A Peloponézusi tüzérezredek is mozgósították. Törökország határán a görög haderő 7—8 ezer ember 100 ágyu.

H I R E K.

* **Ujságírók gyűlése.** A Budapesti Ujságírók Egyesülete ma délelőtt általános hírlapíró gyűlést hívott egybe. Erre Seres László hírlapíró memorandum adott okot, melynek benyújtására megint az készítette Serest, hogy az új bünvádi eljárás életbeléptetésével oly intézkedéseket látott a törvényekben, a melyek a sajtó szabadságát sértik.

A gyűlés a klub helyiségében volt, mely egészen megtelt az egybegyűltekkal. Mikszáth Kálmán, a Budapesti Ujságírók Egyesületének elnöke délelőtt 11 órakor nyitotta meg a gyűlést. Utalt arra, hogy a midőn minden osztály jogainak védelmére kel, a hírlapírók sem maradhatnak tétlenül akkor, midőn a sajtó szabadság megnyirbálása van készülében.

Ezután Seres László hírlapíró rámutat a a készülő reformra és jelzi, hogy a megalkotandó törvény három pontja sérti a sajtószabadságot. Az első sérülés az, hogy a magánbecsületnek sajtó útján elkövetett sértést, a törvényszék elé vigyék. A második az, hogy a kizárt tárgyalásról közleményt 3 havi fogházra és 1000 korona bírsággal sújtandó.

A harmadik sértés pedig az, hogy a szék büntetés vár arra, aki a feljelentés társadalmában lévő híreket közli. Beszéltek utána még dr. Kenedi Géza, Szatmári Mór, Veszi József, Dugovich Imre, Szóts Pál stb. Ezután a gyűlés elfogadta dr. Vázolyi Vilmos által megszerkesztett batározati javaslatot, a melyben tiltakoznak a sajtószabadság megsértése ellen. Ezt a határozati javaslatot memorandum alakjában megküldik a kormány és az országgyűlés minden tagjának.

* **Morzsabál.** Tegnap este folyt le a fényes sikerű jurista-bálnak utójátéka a Zöldfa szálloda nagy termében.

A ragyogó pompát fesztelen, házias jókedv váltotta fel; a külső fény helyett inkább a kedély vidító melege dominálta a parkettet.

És ez este megmutatta, hogy a juristák megkomolyodtak ugyan de ifjui hevüket nem vesztették el. Az előző „viharos éj” daczára is fáradhatlan buzgalommal és jókedvvel áldoztak Terpsichorehnek, sőt midőn e sorokat a késő hajnali órákban írjuk, a mulatság csupán tetőpontját érte el, melytől a „nyugvó pont” még nagyon távol.

A sikerült táncmulatságon jelen voltak: Asszonyok: Huzella Gyuláné, Steinbach Ervinné, Kunz Gusztávné, Schvarcz Jakabné (Éleád), Borhegyi Istvánné (Budapest), Moess Károlyné, Farkasné.

Leányok: Eleméry Irma, Steinbach nőv., Schvarcz Paula, Veres Erzsé, Farkas Ilonka, Borhegyi Miczi (Budapest).

* **Az erdélyi segéd-püspök.** Gróf Majláth Gusztávot, az erdélyi r. kath. püspök nem rég kinevezett helyettesét, mint nekünk írják a legközelebbi hétfőn fogják a bécsi nunciaturán a szokott szertartások között a pápa iránti hűség és odaadásra felesketni. Az eskü letétele után Talliáni nunczius ebédet ad az új püspök tiszteletére. Arról is értesítenek egyházi körökből, hogy gróf Majláth püspök még e hó végén, vagy a jövő hó elején átköltözik Gyulafehérvárra s átveszi a püspöki teendőkövetését.

* **Gyilkosság a somontai erdőben.** Véres gyilkosság követtetett el e hó 8-án a Tamásdához tartozó s a báró Bors Frigyes tulajdonát képez somontai erdőben. Ami legnagyobb feltűnése méltó a dologban, az nem más, mint azon körülmény, hogy a gyilkos is s az áldozat is a legbékésebb természetű emberek hirében állottak itt Szalontán, ahova mindaketten valók voltak. Aszomorú eset így történt: Lakatos Mihály és Szentmiklós Pál még a reggeli órákban elindultak Nagy Szalontáról a somontai erdőre azon célból, hogy ottan fát vágjanak. El is értek a nevezett helyre, hol is letelepedvén hozzá kezdtek a reggelihez és a beszélgetéshez. Beszélgetés közben valami fuvarozási dologon annyira összevesztek, hogy Szentmiklós Pál felugrott ülőhelyéből s a kezében levő késsel — melylyel evett — Lakatos Mihályt oly szerencsétlenül szurta szívére, hogy az azonnal szörnyet halt. A szerencsétlenül kimult Lakatost övegye és négy kiskorú gyermeke siratja. A kir. járásbírósa a boncolást f. hó 9-én ejtette meg.

* **Irodalmi — „csalás”** Az a humoros könyvecske, mely Tenczer Pál emlékiratai címmel vagy hat hét előtt látott napvilágot, csodálatosképen a büntető törvényszék elé került. Az ártatlan kis könyvben Wallesz Jenő hírlapíró tudvalevőleg egyútté fogta azokat a humoros apróságokat, a melyek színtén azon a czímen jelentek meg a Kakas Márton-ban. Tenczer Pálnak bántotta a hűségét ez a kifigurázás s a rendőrséghez sietett, hogy tiltsák el a kötet megjelenését. A rendőrség nem tehetett eleget a furcsa kérésnek, a kis kötet megjelent, a mire persze még haragosabb lett a Terézváros koronázatlan fejedelme. Most már meg sem állt a büntető törvényszékig, a hol család miatt jelentette fel Walleszt, a ki az emlékiratokkal „felrevezeti” a közönséget, másrészt pedig „megkárosítja” őt, ki maga csakugyan ki akarta adni az emlékiratait. A törvényszék tegnap kimondotta hogy mellezi a vádat, mert a büntetendő cselekmény ismérveit nem fogalja magában. A háboruskodásban

egyébként az a fordulat is beállott, hogy most meg Wallesz jelentette fel Tenczert hamis vád és rágalmasz miatt.

* **Ha mozgósítanak . . .** A modern trójai kirándulás, melyre a görögök fiatalabb királyi hercege vállalkozott megint megvékonyította azt a hajszálat, a melyen a béke függ. Meglehet, hogy már a legközelebbi jövőben a háborus bonyodalma valóságos háboruvá nővik ki magukat. Ezzel az eshetőséggel foglalkoztak pénteken Bécsben a király elnöklete alatti katonai tanácskozásokon s nem érdektelen tudni, hogy ha nincs is tervbe véve általános mozgósítás, a mi katonáink mégis könnyen jöhetnek abba a helyzetbe, hogy az 1897-ik év duplán fog nekik számítani. Azokból a mik a bécsi katonai tanácskozásokból kiszivárognak, meglehet állapítani, hogy netaláni mozgósítás esetére első sorban a magyarországi hadtestek jöhetnek kombinációba és pedig a pudapesti, pozsonyi, temesvári, kassai, zágrábi vagy szebeni hadtestek egyike vagy másika. A temesvári 7-ik hadtest mozgósítása egy mobilizáció esetén nagyon valószínű. A netaláni mozgósítás előkészületeihez érdekes adalék az is, hogy a magyar királyi államvasutak elnökgazgatója felsőbe utasítás következtében személyesen informáltatja magát a nagyobb forgalommal bíró vasuti állomások forgalmi és egyéb viszonyai felől.

* **A törvény bolondja.** J. J. gyulai csizmadianak valami pere volt a járásbírósanál. A pör kimenete annyira aggasztotta őt, hogy megvett egy Perrendtartást és ezt bemagolta a czímlapjától kezdve a tartalomjegyzékig. A szerencsétlen csizmadianak e törvénytudomány lett a megölő betűje, mert ennek következtében e héten agylágyulást kapott és végkép elhomályosult az elméje, ijesztően demonstrálván ama közmondást, hogy „ne tovább a kaptafánál.” A különben jóra való, derék iparos szerencsétlensége nagy részvétet keltett.

* **Az erkölcstelenség tanyái.** Az éjjeli pillangók fölszaporodása megteremtette Nagyvárad valóságos világvárosi erkölcstelenség éjjeli életét. A lebut helyeken a legundokabb orgiák folynak le minden éjjel, melyek immár mindgyakrabban teszik szükségessé a rendőrség beavatkozását. Ezért Rimler Károly rendőrfőkapitány megbízta Sarkadi József rendőrbiztos, hogy a zugkavéházakat vegye minnél szorosabb felügyelet alá és tisztítsa meg a verest az immár fölös számu kétes existenciáktól.

* **Czirkusz.** Most, midőn Nagyváradon a közönségnek semmiféle élvezetett nyújtó előadás nem tartatik, a czirkuszban pár heti szünet után holnap kedden az előadások ismét kezdetüket veszik, és pedig egy új társulattal, mely áll 26 ló és 45 tagból, s németországból ma érkezik meg. A társulat megérkezte után néhány nappal egy nagyobb ballet társulat is fog érkezni.

* **A quedinburgi répatermelés elzülése.** Sajátságos sorsja jutott a quedinburgi piacz, mely valaha híres volt takarmányrépa magjáról. A lefolyt évek nagy kereslete folytán beütött a reakció, a mennyiben egyrészt a nagy túltermelés, másrészt a nyerskedési vágy okozta, hogy az e piaczról kerülő répameg jelenleg ugyszólván már veszedelem a gazdára nézve. Legutóbb egyik budapesti magáros H. I. árlapjában leleplezi az eredeti quedinburgi plombbal ellátott répamagot, mely — mint hiteles magvizsgáló állomás bizonylatával kimutatja, nem egyéb, mint quedinburgi plombbal ellátott szemét.

Hivatalos.

623—1897

Nagyvárad kereshedelmi és iparkamara.

Értesítés.

A m. kir. álamvasntak Budapest-jobbparti üzlltvezetősége, a részlete az 1897 évben szükséges 100 drb. felső és 80 drb. alsó ö:öttvas gázcsövek szállításának biztosítására pályázatot hirdet.

Mirdl van szerencsénk az érdekelteket azzal értesíteni, hogy a pályázati feltételek a kamara hivatalában a hivatalos órák alatt d. e. 8-tól d. u. 2 óráig megteudhatók.

Nagyvárad, 1897. február 13.

A nagyvárad kereshedelmi és iparkamara:

Janky József,
elnök.Dr. Sarkadi Lajos,
titkár

Botrány az EMKE-ben

(Saját tudósítónktól.)

Kolossvár, febr. 14.

Nagy botrányt provokált tegnap az E. M. K. E. tegnapi közgyűlésén Sándor József főtitkár tapintatlansága. Az izgatottság, melylyel ránta viseltettek, már régebbi keletű. Ugyanis mindinkább kiterjesztette ezen állásának dotációit és mindannak dacára mandátumot vállalt mellé, kormánypárti programmal, úgy, hogy méltán tartottak attól, hogy Sándor József párt-politikájának az egylet belbékéje fog áldozatul esni.

Az ülésről következőket írja tudósítónk:

A titkári havi jelentés folyamán kitört teljes mértékben az a vihar, a melyet már rég előkészített szertelenségeivel, tapintatlanságával és cselszövés-ivel Sándor József titkár ur.

A vihar.

A kitört viharok előzménye az, hogy a múlt havi választmányi ülésen, a Sándor József által vezetett cirk-ből indítvány került ki, mely arra volt irányozva, hogy a tagok jogait korlátozza, az üléseken való részvételt megkorlátozza és ez által teljesebb uralmat biztosítson a befenteseknek. Azt czélozta az indítvány, hogy a gyűléseken csak akkor vehet részt valaki, ha a tagsági díjat befizetve erről szóló elösmervényt mutat fel az ajtón álló őrnök, vagy szolgának stb.

Ez indítvány tárgyalására gróf Bethlen Gábor elnökléte alatt bizottságot küldtek ki, de Bethlen gróf, mivel itt kelepzet sejtett a titkár ur részéről, nem ment bele a tárgyalásokba. Nem ment bele azért sem, — mert illyesminek tárgyalása az alapszabályokba ütközik.

Most már azt akarta tudni a választmány, hogy az indítvánnyal mi történt, a kiküldött bizottság mit végzett.

Ezt azonban sem a Sándor József ur, sem a Csiky Viktor előadásából nem lehetett bizonyosan kivenni, mert mindketten ötölteket-hatoltak, de tiszta képet a dologról nem tudtak adni.

Bartha Miklós kérte, hogy terjeszszék elő, ha valami határozatot hoztak, mert csak így látszik meg, hogy tárgyalható-e az ügy. Véleményét majd akkor fogja mondani.

Ezután ismét Csiky Viktor, majd Sándor József beszélték. Bethlen Gábor gr. nyilatkozott és elmondta, miszerint sommit sem végeztek, mert nem is végezhetek. Kifejti, hogy az egész indítvány a tagok jogainak megszo itását czélozta és ő nem mehetett ennek tárgyalásába. Amde azt szeretné tudni, hogy miért nincs felvéve a tárgysorozatba.

Erre a titkár ur nem tudott egyenes és határozott feleletet adni.

Ugron Gábor szólott aztán a kérdéshez és kifejti, hogy a kultur egyletnek éppen abban van ereje, ha mentül többet ölel magához. Lendületesebb végén indítványozza, hogy tekintsék a bizottság működését beszűntetettnek és határozza el a választmány, hogy ezentul a beadott indítványok csak a következő ülésen tárgyalhatók.

Bartha Miklós konstatálja, hogy az incriminált indítvány magyarázásában: Csiky egyfelé és Sándor Józsi másfelé beszél. Mindkettő mást-mást mond.

Egy hang közbeszól: Nem tanultak jól össze.

Az affaire.

Sándor József ur — ugymond Bartha — a nemzetiségek ellen irányulónak tartja az indítványt, ho ott épen azok ellen intéztetik, akik Sándor urnak terhére vannak. Hiszen a titkár kijelentette, hogy Bethlen és Bartha működése nem tetszik, hogy ezek neki opponálnak. Hol hallott a világ olyan dologot, hogy egy intézmény elnöke és alelnöke a fizetett titkárnak opponáljanak. Minek képzelet magát Sándor József ur magát? Mert nem kormány, még nem is kormányzó, hanem alárendelt tisztviselő, a kinek rendelkeznek, de a kivel szemben nem opponálnak.

Az egylettől — folytatta Bartha — az emberek kezdenek elidegenedni, mert a titkár pöf-feszkedéssel és fondorlatokkal mindenki jóllakott. A jövedelem is megcsappant, mert a titkár urnak sikerült az egyletet népszerűtlené tenni. Ha pedig elkövetett hibájáért kérdőre vonják, mindig az elnök hátán igyekszik kimászni. Bethlent teszi felelőssé a saját hibái miatt is. Nyílt levelet küld az elnöknek, és odairja, hogy ekkor meg ekkor kézbesített.

Hát olyan embernek ismerik Bethlen Gábort, a ki elszokta tagadni a levelek átvételét? Hát nem durva sérelem az elnökön a titkár ur ilyen eljárása?

Végül elfogadja Ugron Gábor indítványát és figyelmezteti a titkár urat, hogy máskor ne adjon alkalmat arra, hogy ilyen kínos tárgyalások történjenek.

Sándor József kihívó mosolylyal — mely nem jól áll neki — kezd védekezni. Elmondja, hogy ő mennyit dolgozik és azért kérte is maga mellé a működő titkárt, mert félt hogy a sok munka megöli.

Ugron Zoltán közbeszól: Most már husos fazék mellett ül. Ne féljen nem hal meg!

Azt is állítja a titkár ur, hogy az anyagi jövedelem nem csökkent. Végül hivatkozik arra, hogy egykor Bartha is Bethlent megakartta rendszabályozni.

Bartha Miklós: Ez hazugság!

Sándor József, dühösködve, tajtékoz szájjal rikácsolja Bartha felé: hazudik az ur!

E perczen olyan vihar tört ki a teremben, a mit lehetetlen leírni.

A sérült kifejezések egész tömege zuhant a titkár urra, a ki nem röstelte az elnöke és alelnöke ellen is sértést követni el. Verték a padot és Ugron Zoltán hangosan, a lármát tulharsogva kiáltotta:

— Kövesse meg az ülést!

A titkár ur meg mindig jónak látta mosolyogva Erőltetett mosoly volt biz az, és nagyon fanyar, hanem a tehetetlen düh és sápadtság váltotta fel mikor gróf Károlyi István is közbe kiáltotta:

— El kell csapni!

Irtóztató lármá tört ki ekkor. A padokat vették és tö b perczig a zajtól nem lehetett megérteni a beszédet.

Bartha nyomban provokáltatta a sértegető titkárt.

A legelső gentlemenn.

A csend csak akkor állott be, mikor Károlyi István gróf állott fel szólásra.

Gróf Károlyi hangja remegett az izgalomtól, mikor mondta:

— Ha abban az egyletben (F. M. K. E.)

melynek én elnöke vagyok, a titkár ur ilyen jelenetet inscenirozna, biztosítom arról, hogy 5 perczig sem maradna ebben a teremben.

Bartha Miklós állott fel ezután és kijelentette, hogy midőn a titkár beszédjére vonatkozólag azt mondta, hogy hazugság, nem parlamentáris kifejezést használt s így a választmányi ülés méltóságát sértette meg vele, a miért e fórumtól bocsánatot kér.

Önként következett ebből, hogy a titkár ur az általa megsértett féltől szintén bocsá-

natot kérjen. Bartha Miklós azt követelte, — hogy a titkár ur ne kapaszkodjék formákba, hanem legyen erkölcsi bátorsága jóvá tenni, hibáját és kérjen bocsánatot Csakhogy a titkár urban a személyes bosszu és harag indulatai dolgoztak és bocsánathelyeit, szokása szerint szemforgató frázisokba kezdett.

Merza Lajos pénztárnok jelentését alig hallgatta valaki és mikor vége lett, ismét a titkár ur szerepe következett.

A titkár ur ugyanis az „Ellenzék“-ben megelen hírlapi cikkeknek személyére irányuló vádjai ellen kér maga ellen fegyelmi vizsgálatot. Egy hosszadalmas és öndicsékvő levél ez, melynek végén azt a szenziós kijelentést tette, hogy ebben az ügyben, ha elégtételt nem kap, *fel fogja használni a maga járara az Emke diszkrét természetű leveleit.*

A titkár urnak ez a fenyegetése nagy megbotrányozást idézett elő. Ugron Zoltán szólott az ügyöz és a legnagyobb felháborodással beszélt a titkár szándékolt merényletéről. Hol tanult műveltséget az az ur? kérdezte Ugron, ki egy gyűlésen mint fzetett alárendelt tisztviselő így merészel beszélni főlebbvalóival. — Kapu-os emberek között forgott talán? Van-e arcbőre, — tud-e pirulni? — kiáltotta Ugron Zoltán.

Szavai a helyeslés zajában veszték el.

Ugron indítványozza, hogy alakítsák meg a fegyelmi bizottságot, de az a titkár ur egész működését tegye vizsgálat tárgyává é ne a hírlapi cikkekből kifolyólag vizsgáljon.

Egyszermind kijelenti, hogy igenis el kell rendelni Sándor titkár ellen a fegyelmi vizsgálatot, de *nem csak a hírlapi cikkek alapján, hanem azokkal kapcsolatban összes működésére kiterjesztve azt.*

Az ülés ez értelemben határozott és Bethlen gr. elnökléte alatt Ugron Gábor, Hóry Béla, Csiky Viktor és Pál István urakból megalakították a fegyelmi bizottságot.

Ezzel aztán a vihar lecsendesült és a többi tárgy gyér hallgatóság előtt foly le.

Táviratok.

A Petöfi-társaság ülése.

Budapest, február 14. (A „H. É.“ ered. táv.) A Petöfi-társaság mai felolvasó ülésén Bartók Lajos egy irodalmi Pantheon vagy ereklyetartó kérdését hozta szóba. Torkos László, Zempléni Árpád (vendég) költeményeket olvastak fel. Gyűlés után zárt ülés volt.

Két öngyilkos.

Budapest, febr. 14. (A „H. É.“ ered. táv.) Szél Ignác ügynök nagyvárad születésű 28 éves felesége ma délelőtt Nefelets utcai lakásán föbe lötte magát. Haldoklik. — Sugár Kornél budapesti születésű 27 éves nőlen fi-taleMBER, a képviselőház másod könyvtárosa ma reggel Andrassy uti lakásán föbe lötte magát és meghalt. Mind a két öngyilkos beteg volt és azért lett öngyilkossá.

Schulek tanár ünneplése.

Budapest, febr. 14. (A „H. É.“ ered. táv.) A magyar tudományos és orvos: világ ma ünnepelte Schulek Vilmos 25 éves tanári jubileumát. Az ünnepléses nagyszámu előkelő vendég jelent meg.

Vizbefult iskolás fiu.

Budapest, febr. 14. (A „H. É.“ ered. táv.) Strasser Dezső 10 éves iskolás fiu ma délután a városligeti téren koresolyozott többi társaival. Igy hirtelen beszakadt alatta. Mire a kis fiu segítségre mehetek volna, az már elűt. Holtostét fél óra mulva találták meg.

A polgármester.

Nagyvárad, febr. 12.

(△) Nem akarunk belevegyülni abba a kiterjedt korteskedésbe, mely megindult az egész városban, mihelyt tévnyé vált Sal Ferencz kir. tanácsos polgármester lemondása. Csak szerény nézeteinket akarjuk elmondani arról, hogy milyennek képzeljük mi azt a férfit, aki Sal Ferencz helyét van hivatva betölteni.

Mindenekelőtt is tiltakoznunk kell azon meglehetősen elterjedt vélemény ellen, hogy Nagyvárad város polgármesteri széke egy sine cura végállomás, ahova öreg napjaikban nyugdíjaztatás helyett térnek az emberek. Igenis, sok munkaerőt, felelősséget igénylő hivatal ez, melynek betöltésénél csupán csak az elmúlt éredek nem lehetnek mérvadó szempontok.

Igaz ugyaa, hogy a polgármesteri fizetés aránylag igen csekély, úgy hogy a legszerényebb ügyvéd is vonakodnék annak elfogadásától, ha külbembi magánvagyonra még nem engedné neki a polgármesterség luxusát. De ez nem lehet jelentékeny akadály, mert megvagyunk győződve, hogy a törvényhatóság minden nagyobb aggályok nélkül emelné föl a polgármesteri javadalmazást méltányos összegre.

Elvárjuk a polgármestertől, hogy városi ember legyen specziálisan. A megyei, vagy állami közigazgatás egészen más munkaerőt kíván, mint egy város ügyeinek vezetése. Lehei valaki igen kitűnő megyei adminisztrátor, anélkül hogy a városi ügyekben valami briliáns képességeket mutathatna föl.

Legyen a polgármester már egyéniségénél fogva is népszerű, akinek népszerűsége nem terjed tovább egyes politikai

pártok körénél. Hogy mily zavart, visszavonást okozhat a közgyűléseken egy „párt-polgármester“, azt — elképzelhetjük, ha még az elfogulatlan Sal Ferencz alatt is szerepe jutott a külföfle politikai nézeteknek a városi ügyekben.

Tankönyveink.

Nagyvárad, febr. 13.

A közoktatási tanács utolsóelőtti ülésében a tankönyvekre nézve részben találó, részben fontos megjegyzések tettek. Örömmel üdvözöljük a megindult mozgalmat s ámbátor előrelátható, hogy a várva várt eredmény még csak a messze távolban tündöklök, elmondjuk véleményünket erről a kérdéstről már csak azért is, mert kétségtelennül vannak e téren oly bajok is, miket nagyobb készülődések nélkül s némi jóakarattal és szerénységgel — legalább részben — orvosolni lehet.

Egyes könyvek bírálatába nem bocsátkozunk, hanem csak általános elveket és szempontokat kívánunk felsorolni. Könnyebb áttekintés végett pedig a következő csoportosításokat tesszük:

I. Nyelvek. A nyelvészeti könyvekben — szorgáljanak bár élő, holt, vagy a hazai nyelv ismeretisére — igen sok a dogmatizmus, az alakosság, ami sok esetben nemcsak túlhaladja a tanuló felfogó képességét, nemcsak unalmassá és szárazzá teszi tárgyát, de sokszor már valósággal a (nyelv) filozófiába ütközik. Aminthogy egy juristi jogi tévedést követ el, ha pl. egy jogszerű módon hozott valamely előbbi törvénnyel ellentétes törvénynek jogtalanságát vitatja, mert az szépen és annyi szeretettel megalkotott rendszerébe nem illeszthető be úgy a grammatikus is vétkezik, ha százados szokásra hivatkozva dogmákat állít fel és ezek érvényességét vitatja, mikor a nyelvészokás azokat már hatályon kívül helyezte.

És az ezen példával illusztrált szellem lengi át iskolai használatra készült nyelvtanaink javarészt.

II. Irodalom. Ma már nem képezheti vita tárgyát, hogy az irodalom anyagi ismertetése sokkal fontosabb a történetinél. Mégis csak többet ér Petőfi v. Arany gondolatait ismerni, mint egy több, kevesebb történelmi nevezetességgel bíró életrajzírót. Sőt ezek csak arra való, hogy elvonják a figyelmet az igazi nagy írókról, a költészet eredeti forrásairól. Ma tulságos e téren a tanárok törekvése, hogy érvényre jussanak. Szerintük nem az érti ezeket a kitűnő írókat, ki szellemükbe behatol, de a ki a tanárnak — Tóth Bélától oly kitűnően szatirizált — „magyarázó jegyzeteit“ be-

tanulja. Nemesak, hogy ily viszonyok mellett igen kevés hely jut az irodalom anyagi ismertetésére, hanem az a csekély, ami mégis bemutatásra kerül, nem úgy tekintettük mint, az ifjú lélek legfőbb művelési tényezője, de mint a grammatikai példatár. Ez jellemzi az irodalmak tanítását és az erre szolgáló könyveket.

III. Történelem. Amint általában történetirodalmunk a legfejlettebb, úgy e szakba vágó tankönyvek is a legsikerültebbek. Némelyikben kívánatos az anyag helyesebb rendezése, világosabb egybefoglalása, hogy könnyebben felfogható legyen, kelljen ezt bár az anyag megrövidítésével elérni. S amennyiben a történelem célja nem az, hogy mint az emlékezet gyakorlója szerepeljen, hanem hogy belőle okuljunk: több gond volna fordítandó a művelődés történeti részekre. Valamint több figyelmet kell fordítanunk a legújabb kor. a XIX. század történetére, hisz ezt ismerhetjük legjobban, ezt fogjuk fel legkönnyebben, mert ama uralkodó intézményeink, nézeteink, hcjlamaink stb. ezen legközvetlenebbi előzményeikben lelik magyarázatukat. Ma a történelem 1815 utáni része „sötét titok“ — ami pedig elég helytelen. Továbbá — ami pedig elég helytelen. Továbbá — ami igen elhanyagolt szempont — minden nép történetét főleg azon szempontból kell ismertetni, melyben az különöseu kiválik így pl: a görög, főleg szépművészeti és irodalmi, a római jogfejlődési stb. szempontból, — természetesen a tanuló szellemi fejlettségének megfelelő módon. Ez aunyival is inkább kívánatos, mert erre nézve az »tasítások« rendelkezéseket is tartalmaznak.

IV. Természettudományok és földrajz elhanyagolt részei a mai, humanóriáknak kedvező tantervek. A tankönyv irodalom is igen csekély, s a meglevők is jórészt csekély értékűeknek mondhatók. Elvégre nevek és adatok rendszertelen halmazáról összeírni sem tudományos, sem peadógiai szempontból nem elég. Tantervünk egy sarkalatos hibáját, az emlékezet túlterhelését a helytelen irányu tankönyvek csak fokozzák. És ezen annyira gyakorlati tudományokba is igen beviszik a sokat emlegett »zöld asztalok« szellemét. Hány középiskolai tanuló van, ki azonkívül, hogy szépen felsorolja a magyarországi vármegyék neveit, 20-30 várost, folyókat és hegyeket, anélkül, hogy azok szerepéről fontosságáról és jelentőségéről (gyakran még helyéről is) csak halavány sejtélemmel bírna? Hányan, akik a földrajz elvi jelentőségű tételeiről csak valaha is hallottak valamit, pedig ez legalább is fizikai földrajzban igen is helyén való volna. Hány tanuló van — kérdem továbbá — aki 3 évi természetrajzi tanulmányai után a szabadban felismeri a kvarcot aki megtudja különböztetni az ehető gombát a mérgezőtől, a ki a legközönségesebb hasznos és kártékony állatokat — melyek a gazdaság körül élnek

A „HÉTFŐI ÉRTESSITO“ TÁRCZÁJA.

Ábránd nélkül.

Garçon-koromban azt ígértem;
Elviszlek túl a tengeren
S ketten, meghittén éldegélünk
Valamely reg s szigeten;

Főlnk majd pálmafák borulnak,
Köröttünk suttog, bűg a hab . . .
No — és (vasuton, nem is gályán)
Ide Várad-ra hoztalak:

„Ez hát a sziget?“ kérdéd halkán
S én mosolyogva szólok: ez!
Im, rónává szikkadt a tenger
S határa végtelenbe vesz.

A város is — csak nézd meg jobban —
Sár- és portenger közepett
Ugy fekszik mint az óceánban
A Csiri-Biri szigetek

A por? Gondolod, hogy aranyfátyol;
A sár? Főlér az ablakig
S fiakker helyett bizony isten
Elkelne néha a — Jadik.

Igaz, hogy pálmafákról szó sincs
S nem is terem itt ananász
De kárpotlásul reggelenként
Tülköl az utcán — a kanász.

S ablakod alatt csodás hangu
Nagy aranymadarak helyett —
Disznó-quartett s marhacsorda
Zengi a hajnaléneket.

A mi művészet, — oh azért itt
Rajonganak az emberek:
Nem régiben alakítottak
Egy utcáseprő egyletet.

Ezenkívül egy szobrot láthatsz
Éppen a város főterén.
Azt mondják róla, hogy Szent László
S ő nem protestálhat, szegény!

Hadának legszálasb vitézit
Egy jó fejjel mulá fölül
S oh gúny! most alighogy kilátszik
A zöldséges kofák közül.

De hát itt sok egyéb dologban
Különb (mint másutt) a divat;
Télen kaphatni jó fagyaltot
S nyáron színészek játszanak.

Középület van quantum satis . . .
Megálljunk! Ne menjünk tovább!
Ezek közt a legkiválóbbak
Kétségtől az iskolák.

Egyikben praelegálok én is
S az előadás közepett
Egerek járnak a katedrán —
Notandum: tandíjmentesek.

Nos lellem, nem elég idyll ez?
Nem pompás, érdekes sziget?
Tankönyv helyett az iskolába
Maholnap — macskákat viszek.

Látod: az élet lassan-lassan
Minden ábrándot így szűr át
S boldog, ki megtalálja rája
— Mint én — a vig cadentiát!

Endrődi Sándor.

E t a.

— A „Hétfői Értesítő“ eredeti tárczája. —

Mit reméltem?
Üdvöt a milyen még nem volt
Sem a földön, sem az égben.

Mit akartam?
Csókot szivni ajkaidról
S csak csókolni szakadatlan.

Mit vesztettem?
Csak egy sugár a szivemből
A mivel szegényebb lettem.

S látod: mégis
A mióta az elveszett
Sirat engem még az ég is.

Ifj. Kocsán János.

ismeri? Pedig lesznek ezek közt sokan, kik a természet 3 országából mindenféle latin nevet tudnak, és tudják a különféle családok alosztályait, alfajait és egyebet. Ez pedig sem nem igazi tudás, sem igazi műveltség.

V. Matematikai és fizikai tankönyv igen kevés van és egy sincs jó. A tapasztalat mutatja, hogy általában ez a legnehezebben felfogható tárgy a tanuló ifjuságnak. Különös figyelmet kellene tehát a tankönyvekre fordítani, hogy ezen nehézségeket eloszlassák — ám a tapasztalat azt is mutatta, hogy még nem vagyunk e szakmabeli oly könyvnek birtokában, melyből egy középtehetségű tanuló másnak vezetése nélkül kielégítőleg elkészülhetne, úgy, hogy azt, mit megtanult, meg is értse. Ha a tanár képes a bebizonyítandó tételeket úgy elmagyarázni, hogy azokat legalább az ifjuság nagy része megértse: úgy kell, hogy írásban is elő lehessen ezt adni, úgy, hogy azt mindenki önmagától is felfoghassa. Megengedem, hogy ez által az illető könyv arányosságában, szervezetében torzulások fognak mutatkozni, de ezt pótolni fogja a pedagógiai szempont tökéletessége. Első sorban is ada kell törekedni, hogy e könyvek az imént említett szempontnak megfeleljenek, — ekkor minden jól lesz. Óhajtandó az is, hogy a fizika keretében a nemzetgazdaságtan elemei is előadassanak, ezen hiány azonban inkább a tantervet terheli.

Mindezen hiányokon kívül, melyek egy-egy szakba vágó tankönyvekben találhatók, vannak még oly fogyatkozások is, melyek általánosoknak nevezhetők. A főntebb előadottak ugyanis eléggé bizonyítják, hogy az írónál hiányzik a kellő gyakorlati érzék, bármily szakmájú könyvekről legyen is szó. Sem a könyvek nem készülnek általános elvi alapon, sem az írók nem törekednek arra, hogy minél világosabbak, minél rövidebbek legyenek, hanem részleteznek, a mi a tankönyvek czéljával nyilvánvalólag ellenkezik. Mindez azt vonja maga után, hogy e könyvek megírásánál nem a tanuló értelmi képessége szolgál zsinormértékül és ez a tanítás eredménytelenségének, a túlterhelésnek és más sokat hangoztatott bajoknak egyik igen jelentős oka.

S ami a legszomorítóbb: e könyvekben néha, igen csak néha akadunk magyaros szemlekre. Nyelvezetük ugyanis a magyarosság szempontjából éles kritika tárgyát képezhetik. A magyar nyelv és irodalom tanárainak állandó panaszát képezi a tanuló magyartalansága, amiért rendszeren a hírlapokat ostromozzák. Kétségteljesen ennek is van káros befolyása, de ha ezen tanár urak átnéznek a tanuló egyébb tankönyveit, hallanak azon fordításokat, miket tanáraik vezetése mellett készítenek: sokkal közvetlenebbül ható és sokkal veszedelmesebb okokra találhatnak.

S végül, hogy mindent elmondjunk, ami szí-

vünket nyomja: nem szállunk szembe az igazsággal, ha azt állítjuk, hogy tankönyveink tulságosan drágák és egészségi szempontból — a papír színét, a betűk nagyságát, a sorok távolságát illetően nem állanak a modern tankönyvirodalom színvonalán.

E hiányoknak főleg két okát találok.

Kevés a tankönyvünk és a mi van, az is idegen befolyás alatt készül. Ezt az igát le kell rázni és a tanári karnak mielőbb hozzá kell látni a tankönyveknek rendszeresebb és értékesebb termeléséhez.

Másrészt e munkálatoknak nagyon »bureau« jellegük van. Mindenkihez fordulunk tanácsért: tanárokhöz, gyakorlati életet nem élt ősz neveléstudományi írókhoz, kérdezősködünk a miniszteriumban, csak azokhoz nem fordulunk, a kik legilletékesebbek választ adni: magukhoz a tanulókhöz. Ezt a legkomolyabban gondolom. Meg kell kérdezni minden tanulótól és éppen a gyendébb felfogásuktól, hogy mit nem értenek meg, mit, hogyan értenek és a nem értetteket miként lehet nekik megmagyarázni: és ennek megfelelőleg kell a könyveken javítani. Ez oly világos, hogy e tekintetben minden további okoskodás felesleges. Ha a szabó a fiának öltönyt készít, nem roham fogja venni a mértéket. **E.**

Színház a Bémer-téren.

(N) Ime a nagyváradi állandó színház vajadásának évszázados (talán örök) története: hosszú küzdelmek után valahogy a megvalósulás küszöbéig vergődik az ügy, és ekkor előáll egynehány erőszakos jóakaró és utószülött tervével visszadobja magát a jó ügyet a kiindulási pontig.

Most, mikor már évekig tartó küzdelmek után megállapodtunk abban, hogy az állandó színházat a nagypiacra építjük, akkor előáll egy zseni a tervvel, hogy építsük a Bémer-térre.

Tegyük föl, hogy elfogadják ez utóbbi tervet — 5 év múlva. Ki biztosít bennünket arról, hogy a hatodik évben nem áll elő majd egy másik zseni, aki viszont a nagypiacra helyezi a színházat?

Es így majd a színház két szék, azaz a nagypiac és Bémer-tér között beleesik a — Körösbé.

Most kell még utját vágni minden huzavonának. Nem szabad engednünk, hogy immár eldöntött kérdéseket újból szőnyegre

dobjanak évekig tartó viták tárgyául. Annál is inkább tennünk kell ezt, mert határozott meggyőződésünk szerint a színháznak a Bémer-téren semmi helye sincsen.

Láttuk a Szta rill ur tervét és mondhatjuk, hogy ha megvalósulna az, köznevelés tárgyát képezné széles ez országban.

Oly diszes középületnek, mint amilyen az állandó színház — lesz, semmi helye sincs sikátorok között egy szabálytalan, zigzagos tér egyik szerény sarkában. Igaz, hogy bármily disztelen is az Olaszi városrész, központja mégis a városnak. De nemcsak a jelent kell számba vennünk. Gondoljunk a köz zel j ö v ő re, mely e város központját okvetlenül az Újvárosra és pedig a nagypiacra helyezi át. Ez az a tér, melyen városias méretekben fejlődhetünk, míg a szűk, zigzagos Olasziban minden talpalatnyi földet csakánynyal kell meghódítanunk.

A nagypiaczon, modern paloták keretében impozáns lesz a színház, míg a Bémer-téren, ebben a szabálytalan háromszögben szegyenkezve fog elbujni a disztelen viskók közé.

Intimitások Munkácsyról.

Budapest, február 12.

Századunk legnagyobb művész-szemléinek egyikére örök homály borult, s a név, melyet halhatatlan alkotásokon látunk ráírva, rákerült egy tébolyda czellájának szürke ajtajára.

Nem szándékom Munkácsy művészeti érdemeivel, művészi nagyságával, bámulatos színeivel, szinte megdöbbentő erejű koncepciójával, csodálatos levgyőjével és érthetetlenül hiányos rajzolásával foglalkozni. Hiszen nemcsak mi, hanem a világ legtávolabbi zugában élő művelt ember is tudja, hogy Munkácsy az utolsó huszöt évben a képzés terén mindjárt Meissonnier és Benczur után következett. Hirben, dicsőségben, zajos sikerekben azonban senki sem multa őt relül. Mondom, nem ezekről a dolgokról akatok beszélni. Hanem néhány apróságot akarok elmondani róla. Ama hét év alatt, mit Párisban eltöltöttem, mint néhány magyar lap tudósítja, majdnem mindennap vendég voltam a nagy mester páratlan fényvel berendezett palotájában az Avenue de Villiersben. Tehát akkor köztetszámra tudnék róla beszélni.

Egy bábé kalapról.

— A „H. É.” eredeti tárczája. —

Írta: Nagy Endre.

Hó cigány, hol loptad azt a nótát? . . . Azt hittem, én ösmerem csak, meg még valaki és most itt huzod szentségtelen, kontár fülekbe.

Nekem ugyan nem köll már a bor, én ugyan nem iszom . . .

Hollá! Látom már a kis bábé kalapot, az egyszerű sötét kék ruhát, aminél szebb még a királynők gyémánttal kirakott ruhája sem lehet. . . Hollá! hallom már azt a kedves csacsogást, amit énekbe fogtak a hosszú haju zenetanárok. Ugy csicsergett, fuvolázott . . . tyiu, tyiu, trallala . . . jaj, dehogy is tudom én azt utánozni. [Csak hallgattam és velem együtt hallgatta ezer ember; csönd volt a nagy teremben, csak ő trillázott öszcsé-vissza, mintha szabadjára eresztette volna fülemile-lékét . . . És aztán mikor a finálé akkordjába beie sohajtott édesen, epedve, tombolt tapsolt a közönség, csak én sirtam ott magányosan, árván . . .

* * *

Ott lakott a külváros egy zord, regényes utcájában. Durva kezű gyármunkások között a szatócsok voltak az intelligensebb elem és e környezetben élt ő, a bábé kalapos, sötétkék ruhás angyal . . .

Nevető, gömbölyű volt az arca, a fekete szemei mosolyogtak a bábé-kalap alól, mosolygott a kék ruhája, a sötét haja, mosolygott a durva gránit, ha apró lépteivel végig sétált rajta és mosolygott én is, ha a zeneakadémiáig kísértem. Aztán beszélgettünk ábráinkról hittel, bizalommal, a gyermekek állhatosságával.

— Igen, igen, maga nagy művész! lesz. Minden hangja aranyba foglalt babér lesz; ünnepleni fogják. Rózsika itt, Rózsika ott, így fognak

beszélni magáról mindenütt . . . A direktorok ott fognak álldogálni az előszobájában és összeveszkesznek, hogy ki előzze meg a másikat . . .

Hallgatta és mosolygott. Nem gunyos mosoly volt ez, hanem a jövő boldogságának elő-fénye.

— És én, én hírneves festő leszek. Csak magát festem mindig, ezzel a bábé-kalappal. Lefe-tem mosolyogva, sirva, durczáson, kaczerón, de mindig csak magát. És az emberek kapkodni fogják e festményeket, házi szentnek akasztják a szobájukba, mert hiszen magát fogja imádni minden ember. És mi kis lakásunkban nevetni fogjuk azt a nagy imádatot, minél jobban szeretnek majd bennünket, annál jobban szeretjük mi majd egymást.

Mik voltunk mi akkór? — Egy szegény festő növendék és egy kezdő énekesnő. Hosszu utat kellett még megfutnunk, hogy odaérjünk vágyódó álmaink országába, de mi boldogok voltunk szegényen, ösmeretlenül.

* * *

Elérkezett az évrő hangverseny napja. Rózsika akkor lépett fel először.

A komor, tölgyfa-burkolatú terem telve volt a nagy zeneértő közönséggel és Rózsika ott állott az emelvényen, valami könnyű rózsaszín ruhában. Szép volt így, de a bábé-kalapban ezerszer szebb volt.

Remegett az izgatottságtól, hanem mikor meglátta azt a nagy közönséget, mely csodálko va, bámulva tapasztá reá tekintetét, egyet-kettőt előre lépett és — elkaczagta magát.

A közönség pedig tapsolt — holott csak a nevetését halotta meg.

Aztán megkondult a zongorának első akkordja igen, emlékszem már, az »erdő ébredése« volt a dal czíme. De mit törődtem én akkor a czímmel; csak azokat az édes hangokat hallgattam

Mint egy jókedvű madár, úgy csacsogott, cse-

vegett. Idres-bodros fejcskáját előre nyujtotta, a balkezével a rövid ruháját fogta suhogós ránczha, apró kis lábaival úgy tipegett előre hátra, mint egy kis tengelicze . . . Tyiu, tyiu, trallala . . . név nélküli hangokba öntötte bele az emberek forró vágyódásait, sohajtott, hogy a másik pillanatban ezüstcsengésű hangján kaczagja ki önmagát; aztán el kezdett va ami kifejezhetetlen trillákkal gügyögni édesen, epedve, ábrándozva. . .

Mint mikor az erdő rejtelmes csöndjében rendez mesébe illő hangversenyt a természet; a gyöngyvirágok csilingelének, susognának a páfrányok, merengve dalolna az ibolya és a tündéri khórusban hirtelen, váratlanul fölujjongana a csalogány kesergő éneke! . . .

Oh, miért nem rohantam oda, miért nem raboltam el a dicsőség ez előszobájából, miért engedtem, hogy elveszítsem.

Mert elveszítettem e pillanattól kezdve az én bábé-kalapos, kék ruhás Rózsikámat.

Fölzugott a taps, szokatlan erejével ott morajlott Rózsika körül, a ki zavartan, de diadalmas érzettel hajlongott a tomboló közönség előtt. A tanárok mind gratuláltak neki és az egyik gigerlizeni karjára fűzve vezette le a pódiumról. Ezóta mindig ő kísérte haza Rózsikát . . .

* * *

Nemrég találkoztam véle. Valóban nagy művész lett, ahogy terveztük. A lapok folyton azt irták, Rózsika itt, Rózsika ott és a direktorok az előszobájában tolongtak kihallgatásért.

Most már nem bábé-kalap volt rajta, hanem inkább valami szeszélyes alkotmány, ami tele volt Strucz-tollal meg virággal.

Kaczerán kérdezte:

— Nos, van-e már Rózsikája, akit mosolyogva, sirva, duzzogva, kaczerán fessen?

Szomoruan sohajtottam.

— Köszönöm, de már — tájképfestő lettem.

De ha husz kötetet írnék is róla, nem tudnám elmondani azt, hogy csak egyetlen egyszer is látam őt nevetni, vagy pedig csak mosolyogni. Mindig komoly, sőt néha komor, buskomor volt. Mint ha a szívét, a lelkét valami nagy bánat nyomná. A menyire csak tehetette, kerülte a társaságot. Azokon a nagy estélyeken is, melyeket minden évben egyszer-kétszer adott, úgy nézett ki a körülötte hullámzó vigságban, mint az eleven Memento-Mori. Az a sötét, szürke szín, mely első nagy alkotásainak, a Miltonnak, Siralomháznak az alapvonása, az ő lelkének is alaphangulata volt.

Néha buskomorsága átváltozott kicsapongó jókedvvé. Ilyenkor elment a magyar egyletbe s ott órák hosszáig húzta az odarendelt cigányt, míg ő fűtyörésze szekundált nekiök. Ilyenkor ha valamely karcu magyar hölgy is az egyletben volt, felkérte őt tonczra s járta vele a csárdást, tüzzel, lelkesüléssel, a míg csak a lába bírta. Ha azután kitombolta magát, ismét hónapokig visszaesett buskomorságába.

Művészi hírnevére rendkívül féltékeny volt. Mielőtt valamely nagyszabású képhez hozzáfogott, már hetekkel előbb, attól a perctől fogva, a hogy a kép eszméje felvillant agyában, rendkívül izgatott volt.

És izgatottsága folyton nőtt. Egyenlő lépésben haladt a kép befejezésével s tetőpontját akkor érte el, mikor a kép közszemlére került. Ilyenkor napokig nem aludott. Nyugtalanul hánykódott ágyában, kora reggel felkelt, átsétált a közeli Parc-Monceanba s ott nyugtalanul fei és alá futkosott. Végre a lapokban megjelent az első kritika. Mohón elolvasta valamennyit. És akár egekig hangzó himnusz, akár éles roszalás volt bennök, nyugodtan félre tette azokat s lecsendesült.

Egyenlő egy képénél történt kivétel. A „Mozart halála“nát. Ez a kép volt az, mely Munkácsy művészeti utjának lefelé vezető részén az első lépést jelzi. Azután következett a „Szépművészetek apotheozisa“, mely már nem is lépés, hanem egy egész kilométer volt. Munkácsy maga is érezte, hogy a Mozart megelőző nagy művei alatt áll. E miatt ezentul még komorabbá lön s nagyon érzékenyen bántotta őt Albert Wolfnak a figurában akkor megjelent rendkívül éles, sőt személyeskedő czikke. Azt gondolta, hogy egy új al-

kotással ismét felemelkedik a dicsőség régi magaslátára, de kísérlete, az Apothezis, nem sikerült, bár éppen ebben a képben, mely a bécsi császári természettudományi muzeum padmalyát díszíti, emelkedett legmagasabba fény és világosság dolgában.

Legnagyobb ambíciója mindig az volt, hogy befejezze a Christus-ciklust s hogy egy nagy magyar történelmi képet fessen. Mikor erejét gyengülni érezte, hozzá is fogott e két képhez. Mind a kettőn meglátszik, hogy nem mindenben a régi Munkácsy. Kivált a honfoglalásban, melynek ellenben a levegője olyan, a milyet azelőtt még ő nem festett. Hanyatlásának tudata rendkívül lesújtólag hatott rája s folyton évődött a lelkén. Ehhez hozzájárult az a körölmény is, hogy rendkívül fényes háztartása következtében óriási keresete daczára is anyagiilag a tónk szélére jutott.

Bántotta őt az is, hogy nem tudott „iskola“-t alapítani. Azok a magyar festők a kik műtermében dolgoztak, nem haladtak az ő nyomdokaiban. A kit legjobban szeretett közöttük, mert a legtehetségesebb volt köztük, Rippl-Rónai, iegtávolabbra esett tőle.

Bántotta őt az is, hogy nem tudott „iskola“-t alapítani. Azok a magyar festők a kik műtermében dolgoztak, nem haladtak az ő nyomdokaiban. A kit legjobban szeretett közöttük, mert a legtehetségesebb volt köztük, Rippl-Rónai, iegtávolabbra esett tőle.

Meghit, bizalmas embere egy sem volt. Talán még Türr István volt az, a ki előtt néha kitérte szívét. Annál nagyobb ellenszenvet érzett Gruby dr., a magyar születésű világhírű párisi orvos és emberbarát iránt, továbbá Bertha Sándor zeneszerző és Wellentzey dr. Párisban élő kitűnő esztétikus iránt.

Ime, itt van néhány apró vonás a nagy ember életéből. Tele volt ambícióval, lelkesüléssel, munkaerővel. De a szívében nem jutott hely gyengéd érzelmeknek. A minthogy körülbelül 200 kép közül egyetlen egyben sem foglalkozik valami vidám tárggyal, Lelkültéből hiányzott a vidámság iránti érzék, mert hiányzott belőle a boldogság. Az ő tragédiája ott kezdődik; mikor a „Siralomházban“ dicsőségét csengő aranyra váltotta fel ez oltár előtt. A „Siralomházban“ jelzi az ő művészeti tudásának és dicsőségének a legmagasabb fokát s most ő maga is betért eéy siralomházba, melyhez odaláncolja a téboly, mindaddig, míg kiszenvedett.

Soós Antal.

Keresztek.

Skicczek.

Irta: Krudy Gyula.

— Rózsika!

Öreges és lassu e női hang, melyre nem felel senki a szobából; nyitva van az ajtó, sőt idehallik a vaskályhában lobogó tűz durozsoló pattogása. Vajjon hová mehetett az a leány, Rózsika, a kit most szólit édes anyja, jöjjön s üljön ide mellé, közel, hozzásimulva a ripszkauapéra, és fogja meg a kezét, aztán meséljen arooyos verőfényű ábrándokat a jövődőről. Mart, Istenem, maradhat-e így sokáig?

Rózsika!

Nem felel senki. Döryné felemelkedik a kanapé sarkából, lassu léptekkel indul a szomszéd szobába. Bizony olyan gyorsan mulnak az évek, — és már két nagy leánya van. Vajamikkor pedig milyen szép asszony volt, a félvármegye bolondult utána. Ma? Csak Krüzsély Dénes ur, a nyugalmazott téblabáló néz át igen ritkán, s a régi gavalérok szeretetreméltó csoszogásával bókol körülte és sóhajtozik: én is voltam valaha szép esszonyok kocsisa! — De, Istenem, milyen reneteg idő előtt történhetett ez?

Rózsika az ablakdeszkhára könyökölve néz ki a havas alkonyati utcára. Barnapiros arcát két rózsaszínű tenyerébe temeti, — s nagyon gondolkozhatik valbmin. Ugyan miről ilyen erősn? Félig lehunyja hoszru szempilláit s az ajkai a nagy mé-lázásban félig nyitva marzdnak. Ábrándozik.

Özvegy Döryné megsimogatja a Rózsika homlokát, a leány anyja keze után nyul. Ah, igen nagy betegség ez az ábrándozás!

Kopognak az ajtón belépek én.

— Jó estét!

— Isten hozta!

Kezet csókolok. S leülünk a félhomályba boruló szobában.

Ima most következnek a keresztek, keresztek azokról a nagy nehéz keresztek közül, a miket hurczol ez a két leány s az öreg Döryné végig végesvégig az ő földi utjaikon.

I.

Kezdzők Márhával.

Ő most nincs itthon. Ritkán van itthon, zon

VI. FEJEZET.

A MEGÁTKOZOTT KÖLTŐ.

Hősünket ez a váratlan helyzet a legrettenetesebb lelki állapotba hozta. Ébren és álmában a szörnyet halt kritikák alakját látta. Egyszer boszut lihegve, vérben forgó szemekkel; másszor a fájdalomtól megtörve, végtelen szemrehányást kifejező tulvilági tekintettel. Majd sápadt arcu szellemek hosszu sora vonult el szemei előtt; fehér leplek árnyak, csontos kezükben a „Mámor“ egy-egy kötetés szorongatva; azok a szerencsétlenek, a kiket Ideoday Edömér versei idő előtt a másvilágra juttattak.

Ébren mindenkiben egy boszuálló olvasót gyanított; álmában vagy egy csendes temetőben járt, a melyben az ő áldozatai nyugodtak, — vagy dühös idegenek kergették gyors lovakon, kezükben mérgezett lándzsákkal. . . . Lábai már majd leroskadtak, már csak pár lépés választotta el üldözötől, végre . . . felébredt, hogy azután tovább folytassa kinszenvedésait.

Óh, hogy megbánta könyelműségét; mennyiért nem adta volna, ha meg nem történtte tehetette volna mindazt, a mi most örökre szerencsétlenné tette . . .

Költő még így nem szenvedett soha, mint Ideoday Edömér. De költő még ily súlyosan nem is élt vissza a gondolat-nyilvánítás szabadságával, mint ő.

Nem érezte magát többé biztonságban a városban, a melyben született, verseket irt és emberhalált okozott. Félt kimenni az utcára; attól tartott, hogy leolvassák a homlokáról iszonyu bűnét.

V. FEJEZET.

AZ ELSŐ ÁLDOZAT.

Ideoday Edömér már-már azt hitte, hogy a napilapok végeztek vele és kötetével. A gyöngyösi, zalaegerszegi és bogaras-dobokai Gyulai Pálok kiméletlen kritikái, mint egy-egy törzsúrás, sebeztek meg a fogékony szívé és torku ifju lelkét. A kegyelem döfést azonban az „Imbolygó Rögeszme“ című folyóirat adta meg, a mely hősünk kötetének a következő sorokat szentelte:

„Mámor“. Botránysosan vakmerő merényletet intézett irodalmunk védbástyái ellen egy Ideoday Edömér nevű nagyváradi-ujvárosi költő. Ez az ur egy csomó verset irt részegen és borvirágait — bizonyára hasonló állapotban — volt bátorsága nyomtatásban is kiadni.

Ilyen verseket még nem pipált a ködös Brittanian, de mi sem olvasásuk közben sajjó kebellet és jogos felháborodással gondoltunk azon álszenteskedő államférfiakra, a kik a botbüntetés áldásos intézményét hazánkából kiküszöbölték. Óh, mily jól esnek most nekünk barátainknak és tisztelőinknek, ha Ideoday urra ötvenet csapathatnánk a javából; hogy valahányszor még verset akarna írni, a mogyoró-vesszőre való emlékeztéstől úgy borzadjon össze, mint a hogy megremeg a zöld pázsit minden fűszála az őszi szél hideg fuvalmára.

Ideoday Edömér ur szolgálatot akart tenni irodalmunknak, megörökítvén életének azon gyakori epizódját, a midőn félig a menyben, félig a pokolban érezte magát. Fájdalom, ez a kísérlet csak részben sikerült: költeményeinek olvasása közben határozottan a pokol mé-séges fenekén éreztük magunkat.

Viszonzásul az érdemes szerzőnek — saját kötetéből idézve — azt kívánjuk: »Hogy az a jó Isten verje meg uraságotat.«

goratanitónó, s a pugrisok rongyos pénzöklért megkivánják, hogy a város egyik végéből a másikba fusson nap-nap után hideg esőben, csattakos sárban, s jól kiadja az »óráta«, lehetőleg megtoldva egy pár perczzel, a mit a kisasszony mamája ellenőriz, ki sohasem késik szemére hányni Máthának, hogy im Jutka vagy Amália már több hónapok óta nyer oktétást a klavirban, de még csak mindég skálázik; hát mikor fogja már tudni eljatszani azokat a szép nótákat, melyeket Gutman Bedő ur, ki udvarló és szereti adni a nagyvárosi gavallért, begyesen elfűtyöl a thea-estéken.

Mártha Mosolyogva hallgatja ezt. Biztosította a mamát, hogy ez is bekövetkezik. A mama, kinek legtöbbször annyi ézke sincs a zenéhez, mint egy tyuknak, mulatságosan adja az idegest: — No ugy is legyen! Ne hogy csak hiába hordja el minden elsejé az öt forintot. kedves nagysám!

Mártha lassan megszokja a a kisvárosi purgispép e kitékadásait. Néha-néha sir még, ha egyedül van otthon. De már csak ritkán, ha eszébe jut Stanca Virgil, a ki híres zongoraművész volt a maga idejében Bécsben s a tekintetes Dóry Abris ur meghívására minden két hétben leutazott e vidéki városban Mártha kisasszonynak zongoraleczkét adni. Stanca Virgil aztán elmaradt egyszer, a nagyszerű Dóry Abris ur pedig megtért őseihez az tlondai kripta nagy rézajtaja mögé. A történet kopott és régi.

Csatakos, sáros októberben találkoztam egyszer Máthával a templom-utszában.

Friss, elegáns leány még mindig. Vigyáz a szépségére. azt mondják, de istenem, a hogy bele néztám a szemibe, azt láttam, hogy azok az aranybarna, méla, egyszerű tekintetű szemek, mintha nem csillognának már ugy a fiatalság derűs zománczval. Egy két év és vége lesz a nyárnak.

Márthé pedig siet az utcán, tipegve, gyorsan zongoraleczkéket adni goromba pugrisok bővös házaiba. Ő a család fenntartója.

II.

Mártha a család fenntartója; mióta magukra maradtak egyesgyedül e nagy zajongó világban három szegény nő: egy szomoró őszülő asszony, kit megrikat minden-minden, egy emlék a multból

s az egymásután lepergő évekkal mindig gyorsabban következő hajszálak: egy-egy fájdalmas kérdőjele a jövődönnek; mi lesz ezekből a leányokból? Hisz a vénséges szegénység itt surolja már a lábát a küszöbön, kopog az ajtó előtt a nyomor, alig várja, hogy beléphessen a págrisok nágy gyönyörtiségére.

Mert vajjon nem kíváló pillanat az, midőn annak a nagyszerű Dóry Dénesnek a leányai s az özvegye, kik eddig egy éltek a kisváros szatónép felett, mint egy fejedelmi család, kikerülnek az utczára, szegényen és elhagyottan? . . .

A nagyszerű Dóry Dénes anyira okos ember volt, teljes világéletében megvetette a songyos bankót és penészes tallért, mit más ember eldugdos nagy titkolózva a ládafiába s rául nagy féltékenyen, azt Dóry Dénes, ha nem is az ajtón, de az ablakon szórta ki. Minek gyűljön itt halomba? No aztán nem is gyűlt, mert azok az angyalos bankók kéretlenül is igen szépen tudnak elrepülni, a pengő tallérok pedig észrevétlenül gurulnak el okos, életrevaló eszű emberekhez, a ki használat tudja venni.

Az angyalos bankók meg a pengő tallérok azután még néhányszor visszajöttek, Dóry Dénes azt érezte, hogy az a föld a melyiken ő eddig otthon volt, mindig jobban jobban fut kifelé a lábai alól. Azok a délczag jegyesorok, a melyek feledelmi fényüzésként mértföldnyire szegélyezték a dominiumba befelé vezető utakat, mindig megszabd futnak tőle, az erdők, a harmatos rétek, a szüzugulva, a ménes a kevermesi kamráyan: mind, mind . . . Hova, hova? Hova, hogy azt többé beérni nem lehet? Rothesel, mikor az első ezer forintokat előszösmötölte a zsiros kaftánja beléséből, itt egy határbeli csárdában mécte a lőrét halbőrszagu fuvaros-parasztéknak, mikor aztán személyesen tetts tiszteletöt a birtokon, igen finom prémes bunda volt rajta, a neve is más volt, valami igen szépen és élöken hangzó, s azt beszélték föle, hogy bankár Pesten. aztán meg a ktrályhoz is elszabad neki menni. Rothesel aztán kirakra Dórykéket az utra.

És ezen minden este végig kell gondolni özv. Dórynének És sirni, siratni — nem az elmerült hanem a jövődöt, a kínos és bizonytalan jövőt, a mi még ezek után jöhet. Mert, istenem, mi

lehet ezekből a leányvkból? Az egyik már félredobta uri büszkeségét, tünit, mert gongoskodnia kell az anyjánól s a kicsi hugáról. De tarthat ez soká ily? Ez a sors van Nárthának száva? Huszonnyolcz éves, tehát nem vén leány. És igen bájos — és ezt nemcsak az anyai szem mondja, — hisz majd kicsattan az egészségtől és a jókedvtől ez a leány!

És a régi pparátok, a régi ismerősök? . . . Hát valami igen nagy gyalázat az, szegénynek lenni, hogy ily egyszerre elfutottak mind, mind

Rózsika messl az anyjának a félhomályba boruló szobában egy igen szép regét egy királyfúról a ki kipirult arcza! őzi a délczag gimet zöld erdők harmatos bársonyán. A gim fut-fut, ide be hozzájuk az udvarra, be ide a szobába s leroskad a Rózsika lábaihoz és naey csodálkozó szemével olyao kérőleg, könyörgőleg fog ránézni . . . Aztán nyilik az ajtó s belép a királyfiu, a mesék csodaszép. csodaerős királyfia . . .

Csak jönné már az a csodaszép királyfiu, a kit az anyai sziv talált ki, hogy edes, szép gyermekei közül legalább az egyik odatalálna, ahoz a kristályos forráshoz, hol a boldogság lakik . . . De vajon eljön-e -

III.

És Rózsika?

Rózsika, ki szóke és kékszemű és oly bájosok az ábrándjai, mint a tavasi égboltozaton utazó báránnyellegek? — Azt hiszem, hogy neki a legnehezebb az ő keresztjét elviselni, mely rosskadózóvá teszi az ő habfehér, leányosan gömbölyü vállait az ő tizenhat évének kálváriáján.

Az ő keresztjének a neve: szerelem.

Mert vajon lehetne más ez a történet, a hol az ígértetett, hogy nincs mese s im a végén mégis kipattan egy apró regényke?

A mese pedig ez:

A Üotheselnék, — Istvánfi most a neve — van egy fia, ezt a fiut ugy hívják, hogy Ákos. Szép név, sőt kedves név, szerelmeseknek való név. De lehetne a név akármilyen, ha a fiu nem volna oly barnapiros arczu, kunkorás fekete bajszu, délczag ifju ember. Bizony senki se mondaná rá, hogy valamikor olyan nevü apja volt. Ákos doktor vala e kis városban, azt beszélték,

Törvényeink, sajnos, oly hiányosak, hogy a legrosszabb versek kibocsátói is büntetlenül járkalhatnak gondosan locsolt utcáinkon. Ily kétségbeejtő körülmények között a társadalomra hárul a szent kötelesség, hogy megvédje saját biztonságát és szigorú fellépéssel pótolja az állami hatalom kezelőinek erélytelenségét.

Ezen oknál fogva ezennel udvariasan fölkérjük lapunk olvasóit és civilizáció fáklya-vívóit, miszerint Ideoday Edömér urat a legelső alkalommal és ott, a hol találják — ha mindjárt vacsora közben vagy az édes anyja ölében is — sziveskedjenek nevünkben és saját felelőségünkre egy doronggal leütni és végső sóhajának kilehelése előtt erőteljesen fülébe dörögni Jókai klasszikus mondását: Minden állam talpköve, támasza a tiszta versláb, mely ha elvész, Róma ledől s rabigába görnyed!

Addig is, mig Ideoday Edömér urat megérdemelt sorsa, a boszuáló nemezis kiméletlen haragja utólréné; addig is, mig azon kellemes helyzetbe jöhetünk, hogy lapunk olvasóit és a civilizáció fáklyavívóit a „Mámor“ című verskötet szerzőjének nem természetes uton való kimulásától értesíthetjük, tiszta szivünköl kívánjuk Ideoday urnak, hogy irtózatos verseiért legyen boldogtalan egész életében, fű nőjön a gyomrában és üsse le a hajó-kötél mentül elébb.

Az „Imbolygó Rögeszme“ szerkesztősége ezen irodalmi ismertetést azon megjegyzéssel kísérte, hogy a kritika írója: Barriola nyugalmazott lisszaboni ezredes, a gyalázatos versek okozta felháborodás és idegroham folytán szörnyet halt, minél fogva azon reményének adott kifejezést, hogy Ideoday Edömér ellen az ügyesség gondatlanságból okozott szándékos emberölés büntette miatt haladéktalanul meg fogja indítani a fenyítő lépéseket. A szerkesztőség lelkes szavakkal hívta fel az elhunyt kritikus vérrokonait, hogy álljanak boszut az ezredes haláláért.

„Barriola ezredes — így fejezte be cikkét az „Imbolygó Rögeszme“ szerkesztősége — harmincegy háboruban vett részt, mielőtt lapunk munkatársa lett volna. Testét a sebhegyek oly sűrűn borítják, hogy köztük egy gombostű sem férne el. Rettenthetlen bátorságu, szivós erejű, igazi hő-

volt, ellenségeinek ijesztő réme, a ki ugy állott a harci golyók záporában, mi t egy szirt a zajongó tenger tajtékozó hullámai közt.

Ezt a történelmi alakot terítette le Ideoday Edömér. Nem karddal, nem fegyverrel, hanem orvul: költeményeivel. A ki halálom sebeket kihevert, nem tudta túlélni Ideoday Edömér költeményeit és néhány strófa e rémdarabokból elegendő volt, hogy semmivé tegye azt, akit száz ellenség ágyuja sem tudott elpusztítani.

Munkára fel tehát, egy pillanatig se késünk! Teljesítsük a lisszaboni ezredes utolsó kívánságát, melyet ő költői fordulattal ugy fejezett ki, hogy üsse le Ideoday urat minél előbb a hajó-kötél!

Le kell ütni ezt a közveszélyes embert, mielőtt folytathatná pokoli munkáját. A vaserejű ezredeset megölte verseivel; gyöngé nők, ártatlan ifjak, becsületes aggok mint a legyek, ugy fognak elpusztulni e végzetes versek olvasásától . . . nem sokára egy külön teremttöt kell állítanunk a „Mámor“ áldozatai számára. Védekezzünk hát mig nem késő!

Az „Imbolygó Rögeszme“ végül közölte a „Mámor“ szerzőjének pontos személyleírását és 1000 koronát tűzött ki annak jutalmazására, a ki Ideoday Edömér skalpját a szerkesztőség rendelkezésére bocsátja.

Barriola ezredes szomorú vége mindenfelé mély részvétet keltett. Midőn temetéséről az ezernyi nép eloszlott, minden szem az orgyilkost kereste . . .

hogy, mert kikeresztelkedett, hát összeveszett a familiával, aztán csak úgy kell küzdeni neki az étellel, mint annak, ki száraz kenyéren meg dohos brinzán élt hónapok szokában közel az ereszhöz, míg a diplomájáig jutott.

Hát ez az Akos játszott oly igen nagy szerepet a Rózsika szivecskéjében.

Nem elég nehéz ez keresztnek?

Ha valami különös vén ember volnék, földhöz csapnám a pennámát itt. Hát akad bolond, a ki ezt elhiszi? Hogy a tönkrement uri familia tizenhat esztendőnyi sarjadéka beleszeressen annak a gába, a kinek nevét nem hallotta csak átok kíséretében emlegetni maga körül mindig? — De mert nem vagyok vén ember, azért írom meg tovább ezt a szerföltött romantikus históriáját két fiatal sziv regényének, a kiket ellenségül rendelt egymás iránt a sors, aztán megtörtént az, hogy még sem lettek ellenségek. Ha a sziv dobban, vajjon azt keressük-e, szabad-e neki dobbani, nem fiedig azt, a kiért dobban?

A kis regény úgy indult, mint egy augusztusi hajnal: mélan és édesen s igen sok tartózkodással, Valahol összejötték:

— Szabad-e nekem önhöz közeledni, Rózsika nagysád? Ugy-e nem szabad, nem szabad...

Persze, hogy nem szabad, de tehát erről valaki hogy ez mégis megtörtént?

IV.

... Aztán egyszer megtudott a Rózsika anyja mindent. Rothesel is a legközelebbi vonattal jött Pestről.

Rózsika azt felelte az anyjának:

— Törőpöm én is azzal, hogy ki volt az apja?

— De tönkre tett bennüket.

— Most boldoggá tesz engem. A fiu helyre-pótolja az apja bűnét.

Ah, istenem, milyen szép ezt így elmondani s elgondolni. De Akos urat elvitte az apja Budapestre, eddig talán már el is vett valami bankárleányt. Rózsika pedig hurcolja tovább a maga keresztjét s ábrándozik tovább a királyfiról, ki üzve a délcsg gimet harmatos rétek felett, egyszer ide repül hozzá. Vajjon tudja-e azt valaki, hogy azt a királyfiut Rothesel, vagy Istvánfinak hívják. És a nehéz kereszt.

Egy elítelt utolsó órái.

— Nagyváradi szenzáció.

A sorsom meg van pocséتلve, mondja ő, és számomra nincs többé remény; végeznem kell az életemmel. Néhány óra múlva mindennek vége van, de higyjétek el barátaim, sohasem hittem volna, hogy ennyire jntok.

— Mi nem vontuk kétségbe ártatlanságodat, — feleltünk neki — s a mint látod, egyikünk sem hagy el téged ebben a nehéz órában, azért tehát légy férfi.

— Oh — szakított bennünket félbe — hiszen cseppet se félek. Akár előbb, akár utóbb, egyszer csak be kell következnie. Hogy miképp, az itt nem játszik szerepet. Ismétlem tehát, hogy nem a félelem szól belőlem, hanem egy sajátserű érzés, egy borzasztó kérdés, hogy milyen lesz majd a másik élet?

Es barátunk mely gondolkodásba merült. Mi minden lehetett elkövetünk, hogy ezt a szegényt, kit a végzet oly hirtelen és oly kegyetlenül készült közölnünk kiragadni, valamiképen megvigasztaljuk. Szinte kiakartuk olvasni szeméből minden kívánságát.

— Jöjj, mondtuk neki, — nezd csak, előkészítettük neked a legjobbat, a mit felajánlhatunk.

Es ezzel megmutattuk neki az ételleket, a melyeket számára megrendeltünk és a melyekről tudtuk, hogy az ő legkedvesebb fogásai.

Barátunk összeresztent.

— A hóher lakomája! — suttogta.

Aztán közibénk ült és erővel kiragadva magát félelméből és reménytelenségéből, falatozni kezdett. Ugy evett, mint a ki nem tudja, mit művel. Szinte gépiesen. Aztán eltolta magától a tárgyeroakat és kivett a zsebéből valamit — de miért nem mondanám meg nektek? Kivette a pipáját, Barátunk fájdalmasan nézgette.

— Látjátok barátaim, — így szólott — semmitől sem esik a bucsu oly nehezmre, mint ettől a barátomtól, a ki sok nehéz órában vigasztalom volt. Utolsó pipám — úgy tetszett, mintha hangja is, könyve is rezgett volna — az utolsó füstfelhő, a melyeket kicsalok belőle. Az utolsó!

Ünnepies báccattal gyújtott rá; ünnepies ajtatosággal szívta be a füstöt s lassan fujta el a felhőket, mintha, mintha csak nehezen birna tőlük megválni. Erre halálsápadt lett és ajka reszketett.

— Az utolsó pipa! — sóhajtott fel még egyszer. És hirtelen... nem tudom, hogyan történt... de egyszerre kihullott a pipa a szájából, a földre esett s izzé-porrá törve hevert ott. Barátunk pedig rámeresztette szemét a csereperekre és oly pillantással nézte, hogy sohasem fogom elfelejteni. Aztán felkelt. Az egyik kezével végigsimitotta a homlokát.

— Ez a vég kezdete, — suttogta s felénk nyujtotta kezét, a melyet megrendülve szoritottunk meg. Másnap reggel elindult a nehéz utra. Sápadt volt, de nem vezette el lelkének erősségét.

A pap haladt mellett, s szeretetteljes szavakat intézett hozzá. Mi követtük őket. Még egy sokatmondó pillantást vetett ránk... bucsút intett nekünk örökre... aztán felrohant a lépcsőn... az oltárhoz vezető lépcsőn és megesketette magát Karolina kisasszonnyal.

A nőgyesületekről.

Írta: Székelyné-incze Sarolta.

A civilizáció e században, az oly sokszor emlegett nőemancipáció ugynevezett aranykorában, ma már a vén Európának, Észak-Amerikának összes városaiban, sőt falvaiban is ismeretes az egyesületi élet. A szeretet- és menház, árvaházak kevés kivétellel mindenütt életbe vannak léptetve, különböző irányban jótékonyan hatnak az emberiségre, annak életérőjét fokozzák, biztosítják: ezen intézmények realis irányban működnek. A különböző intézetek művelik az ésszt, tisztítják az erkölcsöket s a kedélyt és szívet is részben képezik. Erre azonban az életiskola van hivatva, akkor midőn a már képzett ember a cselekedés és küzdelem terére lép, a polgári életben, a társadalomban helyet foglal.

Mint már annyiszor nagy tekintélyek által említve volt, minden kulturális tevékenységnek, minden nevelési törekvésnek, haladásnak alapja a házi nevelés. Ha ez hiányzik, készereten megfeszített igyekezetre, küzdelemre van szüksége egy a tanítványnak, mint mesterének. Épen azért lakad el többnyire félton mindkét fél, mert vajmi nehezen pótolható az, a mi nem létezett. Az életiskola, ez a legnagyobb kiterjedésű, nem osztályozható tanfolyam, mely csak a sárnál végződik, melyben mindenki magára van hagyatva és az irányt mégis a sors jelöli ki, melyben mindenki keble istent követi, tesz olyanokká, a minők vagyunk. Kiknek végzte oly munkakört, társadalmi állást és hatáskört jelölt ki, hol használhatunk embertársainknak, vétkeznek, ha azt igénybe nem véve elmulasztják legszentebb kötelességeik teljesítését.

Igy fogva fel a dolgot, a nők akár mint anyák és testvérek, akár mint honleányok és keresztények egyaránt betölthetik hivatásukat, csak hasznosítsák üres idejüket, mi még a legszegényebb és leegyszerűbb nőnek is módjában áll. Így alakultak meg mindenfelé a nőgyesületek. Mindeniknek van felsőbb helyen megerősített alapszabályzata, de legkötelezőbb azon alapszabály, mely a szívből van megírva s mely a részvét és ebből kifolyó nemes tettek által van megerősítve. Ép azért a mi nőgyesületeink nem mindig a szigoruan körülírt alapszabályok szerint járnak el, mert az előírt alapszabályok ellenére is resznek jót, hol a szükség és nyomor égetőbb, hol a segítség rögtön kell. De hiba ez? Ha igen, úgy elnézés és tiszteltet kérek a tulajdonítól és a szőrszálhasogatástól e hibákkal szemben, mert vannak hiccák, melyek mélyebben tekintve, vagy magasabb szempontból véve, érényekké válnak és vannak érények, melyek tulságba vive hibákká, sőt bűnösökké válhatnak, p. o. a lelkesedés, ha exaltatióvá, a hazafiság, honleányság, ha rajongássá és ebből kifolyólag vérengzéssé, romboló hatalommá válik.

Nőgyesületeink, bár nem hézagpótlók mindenütt, de sok helyt felsőbb leányiskolának, óvodának, kórháznak, menháznak és árvaháznak vetették meg alapját. Sokan így szólnak: »Minek a nőgyesületek? Elmaradhatnának, ki is töröltethetnének a társadalomból, mert hisz anno Domini... nem volt szükségük a nőknek fillérestélyekre, hangversenyekre, jour fixekre, matinéekre, séta-versenyekre, piknikre, műkedvelői előadásokra.« Nem; mert hajdan a római és görög nők a férfikkal egyetemben egyformán áldoztak az istennek oltárára, valamint a cirkuszok mulatásáin és a pantheonban.

Az orakulumok, a jósdák a nőknek ép ugy hatalmában voltak, mint a férfiaknak. Sapho oly jogosult volt, mint költő, mint akár Homer a görögöknél és Ossian a keltáknál.

A magyar, olasz és francia nő ép ugy olvasta a klasszikusokat és tanulta a nyelvüket, mint a

férfi; egyaránt csatázott férjével, atyjával háboru, mint béke idején; szőtt, font, varrt, himezett várának vagy kastélyának lovagtermében, vagy ugynevezett palota szobályaiban (a mai ebédőtármert értvén ez alatt), maga körül gyűjtven barátait, palotahölgyeit s a közeli helységeben, valamint birtoka területén lakó ári és nem uri hölgyeket, kikkel egyetértve sokszor és évenként rendszeren a szegénysorsukat meg-megajándékozták, a betegesket házi szerekkel orvosolták és csodával határos jó eredményeket mutatott fel a gyógykezelés terén egy ragályos betegségeknel, mint kisebb bajoknál, háborus időben különösen a sebészet terén.

Ime, a mai kor nőgyesületeinek, kórházainak régi előmunkálata, alapja, a jótékonyaság gyakorlata a mult idők homájában.

A spanyol nő az inkviziczió kínzó kamráját épugy félté és ismerte, mint férje és kedvese; az orosz nőnek ősidőktől fogva réme volt a szibériai száműzetés, ép ugy, mint a kancsuka, akár herczegnő, akár jobbagynő volt; ugy a czárné, mint a czár ki volt téve ma a dinamitnak.

Sok történelmi esemény mutatja, hogy a női és férfi-nem dicsőségben, jó és balsorsban, bün és érényben egyaránt versenyzett egymással ősidőktől fogva, mint verzenyez napjainkban.

Ha Perikles Aspasiával a görög műveltség oltárán áldozott egykor; ha a római Cornelia és Arria, mint anyák és honleányok vetélkedtek a Gracchusok, Brutusok, Cassiusok és Paetusokkal a csahaszeretetben, annak oltárára áldozva életet, kinézetet, a mi földön előttük kedves volt; ha Venus Marssal és Mnérvával felváltva viselt sisakot, mellavértetés antot pengetve vetélkedtek Appollóval; ha Zrínyi Ilona, Rozgonyiné, Széchi Mária, Báthory Zsófia stb. a hont és nemzeti becsületet megvédni, emelni segítettek a Rákóczyák Thököliek, Bethlenek, Wesselényiekkal egyetemben; ha azok, kik száműzve a hazai földől, távol, idegenben, keleten haltak el, haldokolva is így áldották a költővel szólva honunk drága emlékét: »Légy szerencsés, rokonim hazája, a szerencsét önerőd táplálja.« kérdem, hibáztathatók-e a mai kor hölgyei, ha férfiakhoz hasonlóan jótékonyaságot gyakorolva, egyszerűs mind terjesztik a közműveltséget, a társadalmi routint, jó példaadással ápolják a kultúrát az alatt, míg a terített asztalok mellett semmittevében unalomból másokat rágalalmaznának, gunyolnának, nem gondolva meg egy-egy elejtett szónak horderejét?

Csak azon nemzet és társadalom lehet nagy, virágzó, művelt és gazdag, mely a nőt nem eszköznek, játékszernek, de tekintélynek és jogokkal bíró polgárnak tartja; mert ha a férfit tetterőre, munkásságra ösztönözni a nő van hivatva, ugy nizonyára a férfi elismerése lelkesíti és erősíti a sokkal gyengébb női nemet a jóva szépre és nemesre.

Jótékony nőgyesületeink hivatása a főczél; a jótékonyaság gyakorlása mellett nagyon szép, mert mulatva, szellemi élvezettel párosulva bátoritnak, nevelnek (értvén az ifju nemzedéket) oly nőket, kik hasznos polgárnői lesznek egykor a honnak.

A társas összejövetelek nyujtanak erre alkalmat. A mellett, hogy a begyűjtött pénzzel jót tesznek, nemes versenyt keltenek a fiatal nők és férfiak között arra nézve, hogy melyik mutat föl több anyagi és erkölcsi eredményt.

Ehhez azonban szükséges, hogy a férfi és nő ne tekintse egymást nem mumusnak, sem felsőbb lénynek. hanem jó barátoknak, szellemi rokonnak.

A szereplő és szellemi téren működő tehetségek ne riadjanak vissza a kritikától, ha szaválnak felolvasnak, zenélnek vagy énekelnek a közjót előmozdítására, de saját érdekükben nézzenek szembe vele, mert a kritika a tisztító tűz a tehetségekre nézve, mely bár néha kegyetlen és szigorú, de azért nem fáj, mint a tűz égetése.

A kezdő, fiatal elrejtett tehetségek így bátorodnak és a szellemi küzdelemre lépnek, hogy tisztuljanak az eszmék s nagy és nemes tettek beszéljenek e honnak leányairól és fiairól.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos: **Sarkadi Ignác.**
Főmunkatárs: **Rácz Mihály.**

Egyetemes orvos-tudor.

Dr. BARNA ÁRMIN

Körorvos

lakik: Kolozsvári-uteza 29

(Feldheim-ház.)

Uj fűszer-, csemege-, illatszere- és pipereáru-kereskedés

Tisztelettel hozom a mélyen tisztelt közönség szives tudomására, hogy

Moskovits Szidor utóda

czég alatt Nagyváradon (Szent-László-tér) egy rég érzett hiányt pótolandó

illatszerek és pipere-czikkekből

álló üzletet nyitottam.

Nagy választékban tartok raktáron bel- és külföldi pipere- és illatszereket eredeti csomagolásban, kaphatók továbbá kenőcsök, pipere-szappanok, hajfestő-szerek, hölgyporok (poudre), mosdóvizek, fogporok, fogkefék, Odol- és különféle szájvizek, szoba-illatok stb. valamint legfinomabb orosz és chirai theák, thea-sütemények, rum, cognac és gyógyborok chokoladé és Cacao, gazdasági czélokra carbolok és fertőtlenítő szerek a **legjutányosabb árak** mellett.

A nagyérdemű közönség becses pártfogását kérve, maradtam

teljes tisztelettel

Moskovits Szidor utóda.

Vidéki megrendelések a leggyorsabban és legpontosabban eszközölte'nek.

M e g h i v á s.

A nagyváradai takarékpénztár részvénytársaság 50-ik rendes közgyűlésére,

mely 1897. évi február hó 21-én d. e. 10 órakor saját üzlethelyiségében fog megtartatni.

T á r g y a:

1. Az igazgatóság jelentése az 1896. üzletév eredményéről.
 2. A felügyelő bizottság jelentése az 1896. évi zárszámadások megvizsgálása tárgyában.
 3. Ezekkel kapcsolatosan a mérleg megállapítása, valamint a nyereség felosztása iránti határozat hozatala.*
 4. Az alapszabályok 40 ik §-a értelmében kilépő 5 napszabiztos helyébe 5 napszabiztos választása 3 évi időtartamra.
 5. Az igazgatóság előterjesztése a nyugdíjalap állásáról.
 6. Az igazgatóság előterjesztése a megállapított tiszti fizetések rendezése tárgyában.
 7. Az igazgatóság javaslata az intézet 50 éves fennállásának ünnepélye alkalmából tartandó rendkívüli közgyűlés egybehívása tárgyában.
 8. Az alapszabályok 17. §-a értelmében netaláni beadott indítványok tárgyalása.
- Minden részvényes, ki a közgyűlésen részt akar venni, tartozik a közgyűlést megelőzőleg a társaság pénztárába részvényét, melyet egy hó előtt saját nevére iratott, szelvényeivel együtt letenni, hol az őt megillető szavazatszámát előtüntető tértívénnyel láttatik el.

A mérleg eredeti példánya az üzlet helyiségében folyó évi február 11-étől a részvényesek által megtekinthetők.

Kelt Nagyváradon 1897. évi február hó 1-én

Sal Ferencz,

kir. tanácsos, igazgatósági elnök.

*) Figyelmeztetnek a t. részvényesek, hogy az alapszabályok 15-ik §-a értelmében érvényes határozat hozatalára 0 oly részvényesnek kell jelen lenni, kik a részvénytőkének legalább egy harmad részét képviselik.

Friss müncheni

Pschorbräu Sör

palaczkokban kapható

Diósy Ferencznél

Nagyvárad, Olaszi, főuteza.

Jelzálogkölcson

és birtok-forgalmi intézet.

Jelzálogkölcsonök házakra, birtokra, a valódi becsérték $\frac{3}{4}$ részéig 20-60 év közti időre **köszpénzben**. Üsekély kamattal tőke is törlesztetik. Lebonyolítás a legrövidebb idő alatt.

Semmi előleges költség!

Felvilágosítással **díjtalanul** szolgál:

A „MERKUR”

Általános Kereskedelmi Kalauz

Harsányi Soma 92 12-0

ügynökségi és bizományi irodája

Nagyváradon, Piacz-tér, Kurländer-ház.

Uj varrógép raktár.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy újonnan berendezett üzletembe a **legjobb és legolcsóbb**

varrógépek kaphatók.

Családi Singer varrógép

32 frttól feljebb.

Valamint:

Wheeler-Wilson, karikahajós, Vibrating

és más különleges varrógépek.

Ugyazintén **alkatrészek** eladása.

villanyos csengők és Telefonok felszerelése.

Minden rendszerű varrógép pontosan és jutányosan javíttatik.

Becsés pártfogását kérve, tisztelettel:

Feigenbaum H.

Kert-uteza, Ipartestület háaz mellett

F e l h i v á s !!!

A n. é. közönség b. figyelmét felhivom hogy a volt Szt. László-téri „Prófétához” ezimzett fióküzletemből a megmaradt

árúkat, míg a készlet tart

a Bémer-téri üzletemben elkülönítve egy külön osztályban

rendkívüli leszállított árakban

tovább is **kiárusítom.**

E kedvező és igazán ritka alkalom kihasználására a t. vevő-közönség b. figyelmét felhivom.

Kiváló tisztelettel: **Ifj. KOHN SÁMUEL.**